

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME PROGRAMINDA MEVCUT ALAN DERSLERİNİN KÜLTÜREL BOYUTU

Doç. Dr. Fatma AÇIK¹

Özet: Bir devletin varlığı ve sürekliliği öncelikle milli birlik ve beraberliğini korumasına bağlıdır. Bu da bireylere milli beraberliğin ne olduğunu öğretmek ve milli şuur kazandırmakla sağlanabilir. Milli şuur sistemli bir şekilde ancak eğitimle gerçekleşebilir. Kültürel erozyonun önüne geçmek için de bireylere kültürel bilincin yerleştirilmesi gerekir. Bu bilincin yerleştirilebilmesi dilin ve edebi ürünlerin azami derecede öğretilmesi, içselleştirilmesi ile sağlanabilir. İlköğretim ikinci basamak Türkçe eğitimi lisans programını son hali incelendiğinde mevcut dersler ile öğretmen adaylarının bu bilinci kazanmasını ve Türkçenin inceliklerini kavramasını beklemek mümkün görülmemekte dolayısıyla onların öğrencilerinin 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 2. Maddesi'nde belirtilen; *“Türk milli eğitiminin genel amacı Türk milletinin bütün fertlerini; Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasa’da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa’nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek...”* hedefine ulaşamayacağı görülecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, program, kültür ve dil

Abstract: The subsist and continuity of a state are primarily dependent on protection of national unity and solidarity. In order to reach this goal, state needs to teach individuals what is national unity and make them gain national consciousness. The national consciousness can be gain with education. In order to prevent cultural erosion, one should make sure that individuals have cultural consciousness. In order to make sure individuals gain cultural consciousness, language and literate should be taught and digested in maximum. When last version of second level Turkish education in primary school examined, one can see that it seems not possible to get this consciousness to teacher candidates and also it is not possible to make sure them to learn niceties of Turkish language. Therefore, it seems not possible to reach the general goals in second article of National Education fundamental Act with this education curriculum. The general goals of National Education fundamental Act are to educate all Turkish individuals to be faithful to Ataturk revolution and principles; loyal to Ataturk nationalism, adoption, protection and improvement of cultural, moral, humanistic values of Turkish nation; to love and enrich families, motherland, people; to know mission and responsibility, liability towards Republic of Turkey which is democratic, secular and social juristic. As mentioned above, it seems difficult to reach goals of Turkish National Act with the current education system.

Key words: Turkish Education, program, cultur, language

Giriş: Türk Dil Kurumunun Büyük Türkçe Sözlüğü'nde kültür kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır: 1. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi

¹ *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27. Sayı

değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin. 2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü. 3. Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi. 4. Bireyin kazandığı bilgi.

Din, dil ve bunlara bağlı sanatlarla hukuk, âdet, gelenek gibi toplumsal değerler ve kurumlar, yalnız başlarına ayrı ayrı kültür öğeleri değildirler. Söz konusu değerler ve kurumlar arasında karşılıklı ilişkilerin varlığı hepsini birden bir bütünün parçaları haline getirir. Bu bütünlük ya da kaynaşma işinde, toplumsal kurumlar, kişisel ve ortaklaşa tavır ve davranışlar, yaşam görüşü ve anlayışları yer alması sebebiyle toplumbilim bakımından kültür karmaşık bir konu hâline gelmiş olur. Yetiştirdiğimiz toplumun dilini öğrenirken hem o toplumun düşünme etkinliğini hem de kültürünü elde ederiz. Bu nedenle M.K. Atatürk'ün: *“Yetiyecek çocuklarımıza ve gençlerimize, göreceklere öğrenimin sınırları ne olursa olsun, ilk önce ve her şeyden önce Türkiye'nin bağımsızlığına, kendi benliğine, millî geleneklerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek gereği öğretilmelidir. Dünyada uluslararası duruma göre böyle bir mücadelenin gerektirdiği manevi unsurlara sahip olmayan kişiler ve bu nitelikte kişilerden oluşan toplumlara hayat ve bağımsızlık yoktur. Çocuklarımızı aynı eğitim derecesinden geçirerek yetiştireceğiz. Kesinlikle bilmeliyiz ki iki parça hâlinde yaşayan milletler zayıftır, hastadır...”* (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 1952).sözünden alınan eğitimin, içeriği ne olursa olsun, millî değerleri yücelten ve korunması gerekli unsurlar olarak ön planda tutan bir üsluba sahip olması gerektiğini algılamaktayız. Bir devletin varlığı ve sürekliliği öncelikle millî birlik ve beraberliğini korumasına bağlıdır. Bu da bireylere milli beraberliğin ne olduğunu öğretmek ve millî şuuru kazandırmak ile sağlanabilir. Millî şuur sistemli bir şekilde ancak eğitimle gerçekleşebilir. Kültürel erozyonun önüne geçmek için de bireylere Türklük kültürel bilincinin yerleştirilmesi gerekir. Bu bilincin yerleştirilebilmesi için Türk insanının duygularında ortak bir anlam, düşüncelerinde millî bir şuur oluşturulması gerekmektedir. Bu bilinçaltının oluşturulabilmesi, dilin ve edebî ürünlerin azami derecede öğretilmesi, içselleştirilmesi ile mümkün olabilir.

Dille kimlik arasında nasıl bir bağlantı vardır? Dil kullanımı kimliğin bir göstergesi olabilir mi?

Humboldt'a göre belli bir biçimde dili kuran, oluşturan insan kitlesi millet olarak tanımlanabilir ve dille millet ayrılmaz biçimde birbirlerine bağlıdır. Humboldt; milletlerin karakterlerinin biçimlenmesinde dilden başka fizyonomi, beden yapısı, töreler, gelenekler, giyim, yaşayış biçimleri ve eserlerin de önemli etkenler olduğunu vurguluyor (Akarsu 1998). Ona göre milletlerin karakterinin en net biçimde yansıdığı olgu dildir. Dil de edebiyat sahasında şekillenir. Dilin en güzel ifadesi edebiyattır. O halde diyebiliriz ki milletlerin karakterini edebiyatlarında görebiliriz. Dolayısıyla ana dili eğitim öğretim programlarında da özellikle edebî eserlerin bu yönleriyle verilmesi gerektiği gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Bilindiği gibi ilköğretimin birinci kademesinde anadil öğretimine yönelik dersin adı; Okuma, ikinci kademesinde Türkçe, orta öğretimde ise Türk Dili ve Edebiyatı adını almaktadır. Öyleyse bu derslere giren bir öğretmende bulunması gereken özellikleri; a) Genel kültür b) Özel alan bilgisi c) Öğretmenlik meslek bilgisi başlıkları altında toplayabiliriz. Eğer bir öğretmen bu bilgilerle yeterli derecede donatılmamışsa, onların yetiştirdiği öğrencilerin de ana dilini iyi kullanmasını, kendini içinde bulunduğu toplumun bir parçası olarak görmesini ve değerleri geleceğe taşımasını beklemek abes olacaktır.

Bir toplumun tüm yaşam biçimini ifade eden kültürle, toplumun yaşamının yaşanmak amacıyla öğrenilmesi olarak tanımlanabilecek olan eğitim arasındaki ilişkinin yakınlığı açıkça görülmektedir. "Eğitim bir toplumun tüm kültürüne dayanır" diyen Ottaway, kültürle eğitim arasındaki ilişkiyi

çarpıcı biçimde vurgulamaktadır. Eğitimin niteliği önemli ölçüde kültürel değerler tarafından belirlenir. Başka bir anlatımla, bir toplumun eğitim sisteminin niteliği, o toplumda egemen olan siyasal iktidarlar tarafından önemli ölçüde etkilenir. Hangi kültürel değerlerin eğitim yolu ile yeni kuşaklara aktarılması gerektiği, önemli ölçüde siyasal iktidarlar ve bu iktidarların dayandığı toplumsal güçler tarafından belirlenir.

Bir kültür aktarma ve yenilik aracı olarak işlev gören eğitimin, bu işlevlerinin niteliği, eğitime yön veren değerler tarafından belirlenir. Bu değerlerin yeniliğe açıklığı ölçüsünde, eğitim, yenilikçi bir etken olarak işlev görür diyebiliriz. Toplumun temel kültürel varlığını sürdürmesi, toplumsal bir zorunluluktur. Toplum için hayati önem taşıyan bu gereksinimin karşılanmasının sağlıklı bir yolu, bunu toplumsal bir girişim ve görev olarak kabul etmek ve devlet tarafından yürütmektir.

Kültürel mirasın aktarılmasında temel kültürel mirasın ve geleneksel değerlerin sürekli kılınması ile çağın gerektirdiği değişme ve yenilik arasında akılcı bir denge kurulmalıdır. Bu dengenin Türkçe öğretmeni yetiştirme programına göz atarak (GÜ GEF Türkçe Eğitimi Bölümü'nde uygulanan program esas alınmıştır) nasıl sağlandığı konusuna gelince; aşağıdaki tablodan Türkçe aleyhine bir durum sergilediğini görebiliriz.

I. Yarıyıl		II. Yarıyıl	
DERSİN ADI	K	DERSİN ADI	K
Türk Dil Bilgisi: Ses Bilgisi	2	Türk Dil Bilgisi-II: Şekil Bilgisi	2
Osmanlı Türkçesi I	2	Osmanlı Türkçesi-II	2
Edebiyat Bilgi ve Kuramları	2	Sözlü Anlatım II	2
Sözlü Anlatım I	2	Edebiyat Bilgi ve Kuram. II	2
Yazı Yazma Teknikleri	2	Yabancı Dil II	3
Yazılı Anlatım I	2	Yazılı Anlatım II	2
Yabancı Dil I	3	Atatürk İlkeleri ve İnk.Tarihi II	2
Atatürk İlkeleri ve İnk.Tarihi	2	Eğitim Psikolojisi	3
Eğitim Bilimine Giriş	3	-	
III. Yarıyıl		IV. Yarıyıl	
DERSİN ADI	K	DERSİN ADI	K
Türk Dil Bilgisi: Kelime Bilgisi	2	Türk Dil Bilgisi-IV: Cümle Bilgisi	3
Eski Türk Edebiyatı-I	2	Eski Türk Edebiyatı-II	2
Yeni Türk Edebiyatı-I	2	Yeni Türk Edebiyatı-II	2
Halk Edebiyatı-I	2	Genel Dilbilimi	3
Metin Bilgisi	3	Bilgisayar II	3

Öğretim İlke ve Yöntemleri	3	Halk Edebiyatı-II	2
Bilgisayar I	3	Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarlama	3
Bilimsel Araş. Yöntemleri	3	Etkili İletişim Becerileri	3
V. Yarıyıl		VI. Yarıyıl	
DERSİN ADI	K	DERSİN ADI	K
Anlama Teknikleri I: Okuma Eğitimi	2	Anlama Teknikleri I: Konuşma Eğitimi	2
Anlama Teknikleri II: Dinleme Eğitimi	3	Anlama Teknikleri II: Yazma Eğitimi	3
Özel Öğretim Yöntemleri I	2	Yabancılara Türkçe Öğretimi	3
Sınıf Yönetimi	2	Türk Eğitim Tarihi	3
Dünya Edebiyatı	3	Uygarlık Tarihi	3
Çocuk Edebiyatı	3	Özel Öğretim Yöntemleri-II	3
Topluma Hizmet Uygulamaları	3	Ölçme ve Değerlendirme	
VII. Yarıyıl		VIII. Yarıyıl	
DERSİN ADI	K	DERSİN ADI	K
Türk Soylulara TT Öğretimi	2	Çağdaş Türk Edebiyatı	2
Tiyatro ve Drama	3	İlkokuma ve Yazma Öğretimi	3
Türkçe Ders Kitabı İnceleme	3	Öğretmenlik Uygulaması	5
Okul Deneyimi-I	3	Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	2
Rehberlik	2	Yurt Dışındaki Türk Çocuklara Türkçe Öğretimi	2
Eğitim Sosyolojisi	2	Dil ve Kültür	2

Tablo incelendiğinde önceliğin “**38 kredi**” mesleki anlamda yeterliliğe (Eğitim Bilimine Giriş, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Özel Öğretim Yöntemleri I, Sınıf Yönetimi, Okul Deneyimi, Rehberlik, Eğitim Sosyolojisi, Eğitim Psikolojisi, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı, Özel Öğretim Yöntemleri II, Ölçme ve Değerlendirme, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Öğretmenlik Uygulaması) ayrıldığı görülecektir.

Mesleki anlamda yeterliliği desteklemek için mevcut alan eğitimi ile ilgili derslerin dağılımı ise şu şekildedir. **Alan eğitimi** dersleri “**17 kredi**” (Okuma Eğitimi, Dinleme Eğitimi, Konuşma Eğitimi, Yazma Eğitimi, Özel Öğretim Yöntemleri, Türkçe Ders Kitabı İncelemeleri) bir bakıma öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ile örtüştüğü ve onları tamamlar nitelikte olduğu görülecektir.

Genel Kültür dersleri kapsamında “31 kredi” (Atatürk İlke ve İnkılâpları I/II, Yabancı Dil I/II, Bilgisayar I/II, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Etkili İletişim Becerileri, Dil ve Kültür, Topluma Hizmet Uygulamaları, Türk Eğitim Tarihi, Uygarlık Tarihi, Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi). “Dil ve Kültür” ile “Uygarlık Tarihi” öğretmeni adaylarına kültürel anlamda yeni bir şeyler katmaya yöneliktir. “Bilgisayar, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Etkili İletişim Becerileri, Topluma Hizmet Uygulamaları” ise öğretmen adaylarının becerilerine geliştirmeye yönelik derslerdir. “Atatürk İlke ve İnkılâpları ile Türk Eğitim Tarihi” ise ait olduğu toplumun tarihi süreç içerisindeki durumunu göstermeyi hedeflemektedir. Genel olarak bakıldığında yukarıdaki dersler kısmi oranda öğretmen adaylarına genel kültür verici olduğunu gösterecektir.

Öğretmen adaylarının bilgiyi öğrencilerine nasıl aktaracağı konusu elbette önemlidir. Tabii yeterli derecede bilgi birikimine sahip olabilmişlerse! Türkçe öğretmen adaylarının alanla ilgili bilgilerle donanıplı donanmadığını anlayabilmek için aldıkları derslere bakmak gerekir. **Alan dersleri “53 kredi”** Yazı Yazma Teknikleri, Ses Bilgisi, Edebiyat Bilgi ve Kuramları I, Yazılı Anlatım I, Sözlü Anlatım I, Osmanlı Türkçesi I, Şekil Bilgisi, Edebiyat Bilgi ve Kuramları II, Yazılı Anlatım II, Sözlü Anlatım II, Osmanlı Türkçesi II, Türk Halk Edebiyatı I, Eski Türk Edebiyatı I, Yeni Türk Edebiyatı I, Metin Bilgisi, Türk Halk Edebiyatı II, Eski Türk Edebiyatı II, Yeni Türk Edebiyatı II, Genel Dilbilim, Çocuk Edebiyatı, Dünya Edebiyatı, Yabancılarla Türkçe Öğretimi, Türk Soylulara Türkiye Türkçesi Öğretimi, Tiyatro ve Drama Uygulamaları, Çağdaş Türk Edebiyatı” ayrıldığı görülmektedir.

Bu dağılımda dikkat çeken nokta modern edebiyata (“Yeni Türk Edebiyatı, Çağdaş Türk Edebiyatı, Dünya Edebiyatı” isimleriyle dört dönem yer almakta) ağırlık verilmesidir. Eski Türk edebiyatının iki dönem, Türkçenin gramer yapısıyla ilgili dört dönemlik derslerin yer aldığı programda modern edebiyatın ağırlıklı olarak yer almasının karşısında bir dönem Çocuk Edebiyatı dersinin olması anlaşılmalıdır. Ayrıca ilköğretim ikinci basamakta kültürel değerleri aktarma konusunda halk edebiyatı ürünlerinin ağırlıklı olarak kullanılması uygunken bu dersin programda iki dönemde iki saatlik bir ders olarak yer alması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir.

Programda yer alan Türk Soylulara Türkiye Türkçesinin Öğretimi dersinin de yukarıda belirtilen ve bir önceki programda yer alan Yaşayan Türk Lehçeleri ve Edebiyatları dersinin kaldırılmasıyla birlikte öğretiminde yetersiz kaldığı daha doğru bir ifadeyle herhangi bir anlam taşımadığı görülecektir. İlk ve ortaöğretim kademelerinde Türk dünyası ile ilgili bilgi edinemeyen kişilerin Türkçe bölümlerinde ancak sekizinci dönemde bir dersle Türk soyluların ortak ve farklı kültürel unsurlarını ve lehçe özelliklerini öğrenmesi sonrasında ise onlara Türkiye Türkçesini nasıl öğretilbileceği ile ilgili yöntem ve metotlarla tanıştırması mümkün görülmemektedir. Önemi her geçen gün daha da artan Türkçe öğretimi konusunda ders malzemeleri ve öğretim üyeleri konusunda ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. Gerek TÖMER’lerde gerek Türk dünyasındaki ortak üniversitelerimizde gerekse yurt dışında bazı üniversitelerin Türkoloji bölümleri bünyesinde görev yapacak öğretim üyelerinin yabancılarla ve Türk soylulara Türkçenin öğretimi konusunda daha donanımlı yetiştirme zorunluluğu vardır.

Gerçekte insanın anadilini öğrenmesi, kültür edinmesinden başka bir şey değildir. Dil yönünden kişisel bir büyüüp serpilme kültürce zenginleşmeyle el ele gider. İnsan dilde ne denli güçlenirse kültürde kök salan kökleri de o denli derinlere gidip yayılır. Başka bir deyişle, dilin her türlü kullanımı, kişinin sahip olduğu kültür değerlerine bir yenisini daha eklemesi olarak görülebilir. Bir kişi dilini ne kadar doğru ve güzel kullanabiliyorsa, kültürünü de o kadar iyi biliyor demektir. Ayrıca, dil konusunda kaydettiği herhangi bir ilerleme kültürüyle paralel boyuttadır, yani insan dil konusunda kendini geliştirdikçe kültür konusunda da o kadar kendini geliştirmiş sayılır. Bu şekilde, hem kendisi kültürlenir hem de gelecek kuşaklara kullandığı dil yoluyla kültür değerlerini aktararak

bu değerlerin daha da kalıcı olmasına katkıda bulunur. Programa bakıldığında mevcut derslerle Türkçe öğretmen adaylarının anadili Türkçeyi kavraması dolayısıyla kültürünü incelikleriyle tanınması mümkün değildir. Dolayısıyla eski programda mevcut Türkiye Türkçesi, tarihi Türk lehçeleri gibi derslerin yeni programda kaldırılmış olması ve ses, şekil, kelime ve cümle bilgisi ile sınırlandırılması anlaşılabilir bir uygulama değildir. Tarihi süreç içerisinde anadilin geçirdiği evreleri ve günümüzdeki durumunu uzmanlık seviyesinde öğrenen kişi sadece dilbilgisi kurallarını öğrenmiş olmakla kalmaz, aynı zamanda onun dünya görüşünü de, manasını da anlar. Ayrıca kendi kültürünü ve dünyasını daha yakından tanıma, karşılaştırma, değerlendirme ve yargılamasına yol açar.

Sonuç ve Öneriler:

1. Birimbilgi bize sunulan, ilgi ya da gereksinim duyarsak öğrenip dağarcığımıza kattığımız bilgilerdir. Edimbilgi ise bilgilerimizin beynimizde bilişsel süreçlerle işleme uğraması sonucu ortaya çıkan yeni ve özgün bilgilerdir. Toplumun diğer toplumlardan farklı kılan edimbilgidir. Birinci durumda bilgi ihraç edilir, ikinci durumda ithal edilir. Dil farkındalığı, bireyin kendi dilinin özelliklerine ve kullanımına karşı geliştirdiği bilinç ve duyarlılık olarak kullanılmış, bu bilinç ve duyarlılığın etkili eğitim süreçleri ile kazandırılabilmesi vurgulanmıştır. Dilbilimsel farklılık ise, örtük olan bilgilerin farkındalığına yönelik bilişsel bir süreci kapsamaktadır. Örtük bilgi, bireyin farkında olmadan edinmiş olduğu ve kendi dil kullanımında otomatik olarak uyguladığı bilgidir. Toplumsal bir uzlaşımın ürünü olmakla birlikte, dil, insanın üzerinde uzlaştığı herhangi bir sistem olmanın ötesine geçip, kültürün özelliklerine göre insanın zihnini ve eylemlerini koşullamayı başarır. Dil aracılığıyla oluşan dünya görüşü böylesi bir durumun sonucudur. Bir milletin kültürünün temelinde dil birliği çerçevesinde yoğunlaşması "vatan" kavramına yeni ve zengin bir boyut kazandırır. Akarsu (1998)'ya göre belli bir ulusun karakteristik gelişmesini o ulusu kuran halkın tarihsel gelişmesi gösterir. Yani bireyde, diyalekte ve dilde ayrı ayrı kökler, ayrı halk toplulukları, çeşitli göçlerin meydana getirdiği coğrafi karışma, hepsi birden o ulusu meydana getirir. Bununla birlikte her halk topluluğunun özellikleri vardır ve birbirlerine benzemezler. Bunlarda ortak olan yönler ulusun karakterini ortaya çıkarır. Böylece o ulusa özgü karakter meydana gelir. Ulusların karakterini en iyi şekilde ortaya koyan da, sanat ve bilim yapılarında işlenmiş olan dildir. Türkçe eğitimi lisans programında mevcut birer dönemlik haftada ikişer saatlik Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Kelime Bilgisi ve üç saatlik Cümle Bilgisi dersleri ile Türkçenin zenginliği, derinliği ve inceliklerini öğrenmek mümkün değildir. Pratikte ilköğretimin ikinci basamağında okuyan bir öğrenci için bu bilgiler yeterli gibi görünse de öğretmen için temeli olmadan yani Türkçenin tarihî gelişimi verilmeden eksik olduğu anlaşılacaktır.

2. Bir milletin dilinin ifadesinin en güzel şekillendiği alan edebiyattır. Edebiyat, milletin dilinin ruhunu yansıtır. Bununla birlikte edebiyatın ana malzemesi dildir. Yazarlar ve şairler herkesin gördüğü ve bildiği bir olayı, ustalıklı kullandığı dil aracılığı ile daha canlı ve etkileyici bir biçimde ortaya koyarlar (Güzel ve Torun, 2005). Dilbilimcilerin gramer araştırmalarında ilk başvurduğu kaynakların başında edebî eserler gelir. Zira dilin tüm kurallarıyla en geniş ifadesini bulduğu alan edebî eserlerdir. Bir şairin şiirlerinde dilin zarafetini, ses özelliklerini, ahengini ve sanatsal gücünü bulabildiğimiz gibi, bir yazarın romanlarında, hikâyelerinde de dilin anlatım özelliklerini, söz servetini, gramerini bulabiliriz. Türkçe eğitimi lisans programında mevcut iki dönemlik haftada ikişer saatlik Halk Edebiyatı ve Eski Türk Edebiyatı dersi ile öğretmen adaylarının edebî eserlerimizi tanıması, anlaması ve anlamlandırması da mümkün olmayacaktır.

3. Dil öğretiminde kültür aktarımının büyük önemi vardır; fakat kültür çok kapsamlı bir olgu olduğu için ve dil öğreniminde dilin dizgesel yapılarının yanında kültür başlığı altında öğrenciyeye

verilebilecek olan türküler, deyimler, atasözleri, şiirler, hikâyeler vb. şeyler öğrencinin dilini anlamasına yardımcı olacak nitelikte unsurlardır. Bu unsurları içeren özellikle halk edebiyatı derslerinin programda oldukça sınırlı bir şekilde yer aldığı buna karşın çağdaş edebiyat, dünya edebiyatı, yeni Türk edebiyatı gibi ortaöğretimde ağırlıklı olarak verilmesi gereken derslerin varlığı dikkat çekmektedir. Dünya edebiyatına yer veren yeni programda Türkçe bölümü olmasına rağmen Türk dünyasından hiç söz edilmemekte ve Türk soylulara Türkiye Türkçesinin öğretimi dersi temellendirilmeden verilmek durumunda kalmaktadır. Öğretmen adaylarının kendi toplum düzeni içinde var olan, kendi deneyim alanları ile örtüşen konularla diğer Türk topluluklarının dili ve kültürü içinde karşılaşması, onun yeni olanla kendisine yakın olan arasında ilişkiler kurmasına, benzer ve farklı yanları ile ilgili düşünceler üretmesini, öte yandan da kendini sorgulamasını sağlayacaktır.

4. Ayrıca kültürü tanıma meselesinde önemli rolü olan bu derslerin programda gerektiği şekilde yer bulamaması bizim diğer coğrafyalarda yaşayan Türk topluluklarının varlığından habersiz nesiller yetiştirmemize de neden olacaktır. Türk dünyası kültürü evrensel kültüre çok önemli katkılar yapabilecek zengin bir kültürdür. Fakat ortak Türk kültürü Türkçe bölümlerinde hiç öğretilmemektedir. Kültür ve eğitim politikalarının tekrar gözden geçirilmesi, programların yeniden ele alınması ve ortak Türk halk kültürü mirası olan eserler eğitim programlarında yer alarak gelecek kuşaklara aktarılması zorunluluğu vardır. Türk toplumunun binlerce yıllık tarihsel bir süreçte meydana getirdiği halk kültürü geleneği geçmişi ve bugünüyle bir bütün olarak ele alınmalıdır. Bu eserler halkın kültür yapısını belirleyen yaşadığı toplumun dokusu milletin söz sanatlarındaki sembolüdür. Eserlerin Türklerin ortak duygu ve düşüncelerini dile getirmesi bakımından ve kültürün korunmasında, yaşatılmasında önemli işlevi vardır.

5. Mevcut programda yer alan bir dönemlik ve üçer kredilik Genel Dilbilim ve Dil Sosyolojisi dersleri, günümüzdeki çağdaş **dil öğretimi** teknikleri açısından da Türkçe öğretimini olumsuz yönde etkilemekte ve Türkçenin gerçek performansını zayıflatmaktadır.

6. Kültürleme, kısmen okulda kültürel muhteva ve tekniklerin bilinçli olarak öğretilmesi, kısmen de hayatın günlük akışı sırasına bireyin ilişki kurduğu kişilerle karşılıklı etkileşimi içinde bilinçsiz olarak öğrenmesi ile mümkün olmaktadır. Eğitim sisteminden, temel kültürel değerlerin yeni kuşaklara sistemli bir biçimde aktarılması istendiği ve beklendiği kadar, ulusal değerlere bağlı, çağdaş bireyler yetiştirmesi de beklenmektedir. Burada vurgulanması gereken toplumsal ilerleme, kültürel kalıtıma yapılacak değişiklik kadar, geleneksel değerlerin ve kültürel kalıtın sürekli kılınmasına da bağlıdır.

7. Bir öğretimde bulunması gereken *a) Genel kültür b) Özel alan bilgisi c) Öğretmenlik meslek bilgisinden* yola çıkarak, Gazi Üniversitesi'nde Türkçe bölümünü kuran Prof. Dr. Abdurahman GÜZEL hocamızın mevcut programın eksiklerini ele aldığı "Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Bölümlerinde Kurulması Gerekli Görülen Anabilim Dalları Hakkında Yeni Projelerimiz" başlıklı çalışmasında yer alan "Türkçe-Kompozisyon; Eski Türkçe Metin İncelemeleri, Türk Dünyası Edebiyatları, Hızlı Okuma Teknikleri; Diksiyon; İki Dilli ve Kültürlülere Türkçe Öğretimi; Edebiyat Eğitimi; Türk Kültür Tarihi; Türkçe Öğretiminde Halk Bilimi; Türkçe Öğretiminde Destan Edebiyatı; Seçmeli Dersler: Dil Psikolojisi; Karşılaştırmalı Türk ve Dünya Edebiyatı"

dersleri aslında dikkatle düşünüldüğünde özel alan bilgisine ait eksikleri tamamlamaya yönelik oldukları görülecektir.

8. Kırk dokuz üniversitede oldukça sınırlı kadro² ile verilmeye çalışılan eğitim de meselenin başka bir vahim boyutunu göstermektedir.

Türkçe Eğitimi Bölümü mezunları ilköğretim okullarının ikinci basamağında Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaktadırlar. Birinci basamakta mevcut Türkçe Dersi (1-5.Sınıflar) Öğretim Programı, öğrencilerden; “**Dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve sunu yapma; düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme; tahmin etme, analiz, sentez yapma ve değerlendirme; bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihninde yapılandırma; iletişim kurma, arkadaşlarıyla iş birliği yapma, tartışma, sorun çözme, ortak karar verme ve girişimcilik**, gibi becerileri geliştirmeleri beklenmektedir” (MEB TTKB 2009: 9-10). Öyleyse ilköğretim ikinci basamakta bir adım öteye giderek okuma, dinleme, yazma, konuşma becerilerinin yanında dilini, kültürünü tanıma edebi metinlere yönelmesi gerekir. Bunun içinde önceliği altıncı ve yedinci sınıfta çocuk edebiyatı, sekizinci sınıftan itibaren de halk edebiyatı ve yeni Türk edebiyatı metinleriyle tanıştırmak gerekir. Böylece ortaöğretimde yer alan Türk dili ve edebiyatı dersine geçiş de daha kolay ve sağlıklı olacaktır. Kültür öğeleri, eğitim açısından önemlidir. Çünkü kuşaktan kuşağa aktarılma ve kültürü canlı halde tutma işlevi okula, daha geniş anlamıyla eğitim örgütlerine verilmiştir. Buradan yola çıkarak, eğitimin en önemli parçası olarak okul, kültürü ileten temel araçlardan birincisidir. Özellikle de bu amaçla kurulmuş bir kurumdur (Duverger 1972). Bu kurumda yer alacak öğretmenlerinde kültürel öğeleri yukarıda vurgulanan öneriler ışığında alabilecekleri programlarla yetiştirilmeleri elzemdir.

KAYNAKLAR

1. AKARSU, B. (1998), *Dil-Kültür Bağlantısı*, İnkılâp Yayınları, İstanbul.
2. AKSAN, D. (2003), *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dil Bilim*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
3. ASANALİYEVNA, N. (1999), *Gençlerin Sosyal Yönden Şekillenmesinde Halk Edebiyatından Faydalanmanın Yolları ve Şekilleri*, Ankara.
4. ATATÜRK, M. K. (1952), *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, cilt 2, Türk İnkılâp Tarihi Enstitü Yayınları, Ankara.

² Abant İzzet Baysal Ü. (Kadro:16), Adıyaman Ü. (Kadro:3), Adnan Menderes Ü. (Kadro:1), Ağrı İbrahim Çeçen Ü. (Kadro:3), Afyon Kocatepe Ü. (Kadro:5), Ahi Evran Ü. (Kadro:7; 1 Prof.), Amasya Ü. (Kadro:7), Atatürk Ü. (Kadro:17; 1 Prof, 2 Doç.Dr.), Balıkesir Ü. (Kadro:7; 1 Doç. Dr.), Celal Bayar Ü. (Kadro:4); Cumhuriyet Ü. (Kadro:4), Çanakkale Ü. (Kadro:9; 1 Prof, 1. Doç.Dr.), Çukurova Ü. (Kadro:4), Dicle Ü. (Kadro:2; 1 Prof.), Dokuz Eylül Ü. (Kadro:11), Dumlupınar Ü. (Kadro:2), Ege Ü. (Kadro:5; 1Prof.), Erciyes Ü. (Kadro:4), Erzincan Ü. (Kadro:5; 1 Prof.), Fırat Ü. (Kadro:7; 1 Doç. Dr.), Gazi Ü. (Kadro:13; 1 Prof., 3 Doç. Dr.), Gaziantep Ü. (Kadro:5), İnönü Ü. (Kadro:10; 2 Prof.), İstanbul Ü. (Kadro:6, 1 Prof, 1 Doç.Dr.), Kafkas Ü. (Kadro:4), Karadeniz Teknik Ü. (Kadro:3), Kastamonu Ü. (Kadro:6; 1 Prof.), Kırıkkale Ü. (Kadro:6), Kilis Yedi Aralık Ü. (Kadro:6), Kocaeli Ü. (Kadro:1), Marmara Ü. (Kadro:11; 2 Prof.), Mehmet Akif Ü. (Kadro:6), Mersin Ü. (Kadro:7, 1 Doç.Dr), Muğla Ü. (Kadro:1;1 Prof), Mustafa Kemal Ü. (Kadro:5; 1 Doç.Dr), Muş Alparslan Ü. (Kadro:2), Niğde Ü. (Kadro:5), On Dokuz Mayıs Ü. (Kadro:7; 1 Prof.), Pamukkale Ü. (Kadro:11; 1 Prof., 1 Doç.Dr.), Sakarya Ü. (Kadro:8, 2 Doç.Dr.), Selçuk Ü. (Kadro:15; 2 Prof, 2 Doç.Dr.), Trakya Ü. (Kadro:2), Uludağ Ü. (Kadro:7; 1 Prof.), Uşak Ü. (Kadro:5; 1 Doç.Dr), Yüzüncü Yıl Ü. (Kadro:5), Zonguldak Karaelmas Ü. (Kadro:1), Başkent Ü. (Kadro:10; 2 Prof., 2 Doç.Dr), Doğu Akdeniz Ü. (Kadro:9; 1 Prof, 2 Doç.Dr) ve Girne-Amerikan Ü. (Kadro:9; 1Prof. 3 Doç.Dr) (bu bölümlerin bazılarında henüz öğrenci alınmamıştır).

5. Duverger, M. (1972), *Siyaset Sosyolojisi*, Varlık Yayınları, İstanbul.
6. ERGİN, M. (1984), *Dede Korkut Kitabı*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
7. ERGİN, M. (2001), *Orhun Abideleri*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
8. GÜZEL, A. (2003), Türkçenin Eğitimi – Öğretimi Bölümlerinde Kurulması Gerekli Görülen Anabilim Dalları Hakkında Yeni Projelerimiz, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. A.B. Ercilasun Armağanı, Selçuk Üni. Türkiyat Araştırmaları Enst., Konya.
9. Küçükahmet, Leyla ve diğerleri. (2000), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Nobel Yayınları, Ankara.
10. Turhan, M. (1994), *Kültür Değişmeleri*, M. Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul.
11. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük.
12. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı “İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1 ve 5. Sınıflar) Ankara.

